

ječe v lancih (verigah). V šole se je polagoma uvajal nemški učni jezik; najbolj črno ime v preganjanju hrvatskega jezika v šoli in domoljubnih profesorjev sta si pridobila ravnatelj zagrebške gimnazije Josip Premru in njegov nadzornik dr. Anton Jarc, po rodu Slovenca!! Ta „kulturna“ strahovlada je pognala celokupno hrv. književnost v novo kolotečino; zanosne politične davorije so morale utihniti, a prišli so potem novi ljudje z novimi cilji—kakor če se gorski bujci (hudourniku) iznenada postavi počez velikanska skala, privativši se s strmine; za trenutek zastane hudournik, dokler ne najde novega duška in ne krene po popolnoma novi poti. Za entuziastno dobo diletantizma je prišlo krepko življenje politične in književne samozaveesti; absolutizem je tih prehod iz ene dobe v drugo; v središču te književne prehodne dobe stoji ličnost Mirka Bogovića, a nje največji pojav je Luka Botič, ki je prvi v svoji poeziji iztical bratstvo muslimanskega in krščanskega elementa srbo-hrvatskega. Konec absolutistnih časov se je efektno odigral na pozornici l. 1860., ko je gospod Himmel, nemški glumec, s svojim modrim frakom moral izginiti z nje ob žvižganju in „sviranju“ občinstva. Ta bučni konec žalostne dobe se je pripravljaj že prejšnje leto, ko je članica italijanske družbe, Slovenka Irena Sassi, za petje hrvatskih arij bila poplačana z venci in cvetjem: hodeč po Jurjevskem groblju, je našla Vrazov grob, in prečitavši rodoljubni napis na njegovem spomeniku, sname z neder kito cvetja, splete v hipu venec in ga dene spomeniku na liro; Hrvat-pesnik, ki je bil z njo, speva ta moment v tisku in Slovenka je bila na pozornosti oduševljeno sprejeta. — Andričeva monografija je pač prva svoje vrste in je razkrila tudi književnike, ki so bili dosle znani samo po imenu. Cena ji je 30 h (str. 127.).

Dr. Fr. Ilešič.

Dve knjigi L. Gumplowicza. Pred kratkim sta izšli v novi izdaji dve knjigi slavnoznanega sociologa in navdušenega Poljaka in Slovana L. Gumplowicza, ki sta pač znani marsikateremu slovenskemu akademiku. Gumplowiczevo „Občno državno pravo“ je delo, ki takorekoč revolucionira duhove. Genijalna je vprav koncepcija države, ki jo nam nudi poljski učenjak v tem delu, saj on je bil prvi, ki je brezobzirno zahteval, da je treba državo sociologično in ne juridično razumevati. Tretja izdaja „Občnega državnega prava“ obsega nekoliko vele-zanimivih novejših spisov, ki so bili večinoma že drugod priobčeni, kakor na primer poglavje: „O psihologiji zgodovino-pisja“ in „Srbi in Hrvati“. (Prevod je izšel pred leti v „Slovenskem Narodu“.) Veselo presenečen pa bo vsak slovenski bralec, ki najde v poglavju o „Narodnostnih bojih v Avstriji“ sledeče znamenite, skoraj nekoliko preoptimistne besede: „Tudi Slovenci se bodo razvijali v kljub temu, da se morajo boriti na lastnih tleh z dvema kulturnima narodoma. Na slovenskih tleh ju bode zadela usoda vseh starih kulturnih narodov. In zadovoljni naj bodo Nemci in Italijani, ako jih mladi barbari ne bodo premagali na domači zemlji.“ Kakor je iz teh vrst razvidno, preveva Gumplowicz topel optimizem, kadar govori o nas Slovencih. Tudi v novi izdaji njegovega „Oesterreichisches Verwaltungsrecht“ se nahaja nekoliko laskavih opazk o razvitku slovenskega naroda. Z velikim zanimanjem zasleduje Gumplowicz naš razvitek in posebno njegovi učenci, juristi na graški univerzi, so se pač večkrat prepričali, da navdaja tega poljskega učenjaka neka vroča, vprav mladeniška simpatija za vse, kar je slovensko. Nepobitno dejstvo je pa žal, da je Gumplowicz v inozemstvu, posebno v Italiji in severni Ameriki mnogo bolj čislán nego pri nas in v Nemčiji, kjer zakrknjeni nemški juristi nimajo zmisla za široke sociologične horizonte velikega Poljaka

—k.